

Lucia BUNACIU

PUBLICISTICA LUI MIRCEA GHERMAN (1927-1991)

În binecuvântata iarnă a anului 1989 a fost alungat din țara noastră atotstăpânitorul comunism, care a împilat și a nenorocit întregul popor român. Această nemaisperată eliberare l-a făcut fericit pe Mircea Gherman – ca pe noi toți, de altfel! –, căci el întrevedea deja un viitor plin de promisiuni pentru Muzeul „Casa Mureșenilor”, pe care-l conducea de un număr bun de ani și pentru care dorea o afirmare pe măsura valorilor pe care le adăpostea; datorită a ceea ce se numea „origine nesănătoasă” și idealului de libertate pe care-l reprezenta, muzeul constituise întotdeauna un pericol pentru odiosul regim și fusese permanent marginalizat în viața culturală.

Mircea Gherman, la rândul lui încadrat în aceeași „origine nesănătoasă” și datorită refuzului categoric de a se înregimenta în partidul comunist (ca și ceilalți membri ai familiei), era tolerat în modesta funcție ce îndeplinea: muzeograf la Muzeul Județean din Brașov – „Casa Mureșenilor” fiind o secție destul de neglijată a acestuia.

Dar, ca un luptător neînfricat ce era, ca și înaintașii săi, a încercat cu puținele mijloace pe care le avea la îndemână să ridice valoarea și importanța instituției ce conducea ca reprezentant al Mureșenilor, numirea lui în acest post fiind obligatorie conform Actului de donație, care prevedea ocuparea postului respectiv de către un membru al familiei.

Întrucât mă ocup, de această dată, de prezentarea lui Mircea Gherman ca publicist – a fost unul dintre cei mai valoroși ai epocii –, îi voi arăta activitatea exclusiv în acest domeniu atât de important și totodată periculos, mai ales pentru el, în acele vremuri.

În primul rând mă voi referi la felul cum a înțeles să se implice publicistic, după 1989, prin alcătuirea și editarea unei reviste, care să fie o carte de vizită a Muzeului pentru anii ce vor urma, și anume, ȚARA BÂRSEI. Acesta era un vis care l-a urmărit mulți ani, căci revista a fost, în perioada interbelică, un instrument de cultură de primă mână; la editarea și publicarea ei a avut un rol de frunte și unchiul său, publicistul și istoricul important care a fost Aurel A. Mureșianu.

Iată de ce Mircea Gherman, pentru care publicistica era nu doar un deziderat, ci o pasiune, s-a ocupat cu toată puterea sa – mult diminuată de o cumplită boală – să ducă la bun sfârșit apariția primului număr al revistei, ceea ce a și reușit, chiar dacă a trebuit să lucreze pe patul de suferință și nu s-a lăsat până nu a putut ține în mână primul număr al neprețuitei – pentru el – publicații. Poate aceasta a fost și ultima lui bucurie înainte de plecarea la cele veșnice.

Să trecem acum la ceea ce a reprezentat de-a lungul anilor publicistica pentru Mircea Gherman și importanța ei în preocupările sale culturale.

Activitatea lui atât de constantă pe acest tărâm cred că s-a datorat înaintașilor săi, atât materni, cât și paterni – mari publiciști preocupați de a-și apăra ideile puse în slujba neamului pe calea condeiului.

Din partea mamei sale – Sevastia Mureșianu – se trage din neamul Mureșenilor, cunoscuți ziaristi, interesați ca pe această cale să-și ajute neamul lor cel românesc, asuprit și înjosit de ocupația străină. Au fost luptători cu pana și cuvântul și Mircea Gherman le-a fost un demn urmaș.

Dinspre partea tatălui – dr. Joe Gherman – de asemenea un publicist talentat, cu scrieri importante pentru administrație, ca inspector general administrativ în perioada interbelică, și cu varii preocupări culturale demonstrate în articolele publicate în diverse ziare și reviste. Tot el a fost cel care a scris și editat volumul *Viața și operele lui Iacob Mureșianu*, compozitorul înaintaș, socrul său.

Și dr. Dante Gherman, fratele lui Joe Gherman și unchiul lui Mircea Gherman, a fost un reprezentant de seamă în publicistica vremii, atât ca profesor la Liceul „Andrei Șaguna”, cât și ca

ziarist, la „Glasul Ardealului” în perioada cât a funcționat la Brașov, mai apoi la Arad, unde a fost avocat și a scris frecvent în presa locală.

Cei din familia Gherman erau fii ai Munților Apuseni. Preotul Ioan Gherman a fost și profesor de latină și istorie la Liceul „Avram Iancu” din Brad – ca și Iacob Mureșianu, la Brașov. Amândoi i-au transmis urmașului Mircea Gherman talentul de a-și pune ideile și cercetările pe hârtie, precum și dârzenia de a o face, chiar dacă, de multe ori, cele scrise puteau să-i fie primejdioase, în vremurile în care i-a fost dat să trăiască. De altfel, el a fost botezat, în afară de Mircea, și cu numele celor doi bunici: Ioan și Iacob, ca o predestinare în a le urma calea și crezul.

Scrierile care au rămas în urma lui sunt într-un număr impresionant. Unele tipărite, altele doar în manuscris, toate reprezintă valoarea intelectuală și cultura lui enciclopedică, atât ca istoric, muzeograf, cât și ca muzician, economist sau cercetător în alte domenii.

În bogata arhivă a Mureșenilor, lucrările lui sunt păstrate doar în parte. Celelalte au fost răspândite în ziarele și publicațiile timpului și, dacă s-ar găsi cineva să se ocupe de ele, ar constitui multe volume, desigur folositoare pentru cultura neamului nostru.

Eu mă voi rezuma la cele pe care le-am putut găsi sau pe care le știu din spusele lui, căci, fiind singurul meu văr, copilărind și petrecându-ne întreaga viață împreună, am fost întotdeauna interesată de tot ceea ce scria, chiar dacă preocupările mele principale erau de altă natură.

Lucrările lui au fost scrise fie ca unic autor, fie în colaborare cu prieteni și colegi sau specialiști din cadrul Muzeului Județean Brașov sau din alte instituții culturale. Au stârnit întotdeauna interes, atunci când au apărut sau au fost prezentate, aprecierea fiind unanimă. Chiar și aparițiile lui în public sau pe micul ecran erau ceva deosebit; o să pomenesc doar emisiunea realizată de dl. Grid Modorcea, în care prestația lui Mircea Gherman a fost nespus de admirată.

Ca istoric – avea însă și studii economice, juridice, precum și muzicale, ca violoncelist amator –, lucrările sale s-au referit mai ales la trecutul neamului nostru, fiind cercetări amănunțite asupra Revoluției de la 1848, ale corespondenței vaste a Mureșenilor de-a lungul anilor cu personalități de seamă din toate provinciile românești sau din alte țări, în probleme arheologice și câte altele.

Muzica a fost de asemenea o preocupare de prim ordin, ocupându-se atât de înaintași, cât și de activitatea Conservatorului brașovean; a făcut cronici muzicale, prezentări de cărți, un studiu al imnului „Deșteaptă-te, Române” al lui Andrei Mureșanu (atât ca text, cât și ca adaptare muzicală de către același autor) și multe altele.

O adevărată dragoste și dăruire a avut pentru jazz și asta încă din prima tinerețe. Ca elev, în ultimii ani de liceu a alcătuit o formație de jazz – Big Band – cu care a organizat concerte de înalt nivel muzical, apreciate de numerosul public auditor, tânăr sau mai în vârstă, al Brașovului.

După mulți ani, când era deja muzeograf, a înființat secția „Muzica de jazz” în cadrul „Student Club” al Casei de Cultură a Studenților Universității, convingând autoritățile vremii de valoarea acestei muzici; clubul există și astăzi și ar fi drept să-i poarte numele.

A avut șansa să-l cunoască pe minunatul Louis Armstrong cu ocazia concertului dat de acesta la București. Au fost nedespărțiți în tot timpul petrecut de artist la noi. Armstrong a fost impresionat de multiplele cunoștințe în domeniu ale lui Mircea Gherman, iar aceasta, ca publicist ce era, a consemnat această întâlnire și discuțiile avute cu lux de amănunte. Nu știu dacă a fost publicată această lucrare plină de detalii de tehnică jazz-istică, nu doar de valoare muzicală a genului. Presupun că datorită vremurilor – comunismul excludea orice influență occidentală – lucrarea nu a apărut și eu nu am găsit, în arhiva Mureșenilor, nimic despre ea. Probabil, a păstra o asemenea lucrare, chiar în ciornă, era un pericol pentru muzeu, căci după cum îl știu, Mircea Gherman, dacă ar fi fost un pericol doar pentru el, ar fi păstrat lucrarea.

Tot ca o dovadă de dragoste și devotament pentru tot ce reprezintă „a publica”, sentimente atât de înrădăcinate în spiritul său, am să mai scriu despre felul cum a înțeles să apere ziarul „Avântul” (organ al P. N. Ț.) ale cărui birouri de pe str. Mureșenilor (de azi) au fost atacate de hoardele comuniste în 1945. Împreună cu alți colegi de la Liceul „Andrei Șaguna”, au stat în sediul ziarului pentru a opri distrugerea tipografiei și a redacției, cu toate riscurile pe care le implică o asemenea acțiune. Mult mai puțini ca număr, mult mai slabi fizic și neînarmați, au fost bătuți cu cruzime, zvârliți pe scări și loviți fără milă de bâtele, ciomegele și furia comunistă. După 1990, la reapariția ziaristului „Avântul”, Mircea Gherman a fost unul dintre creatorii săi, ca publicist cu experiență.

Ca om de cultură, a fost permanent implicat în viața Cetății, ca îndrumător muzeograf la Casa Mureșenilor, unde a organizat nu doar lansări de cărți și publicații, ci și manifestări muzicale și literare, în special pentru a pune la dispoziția celor tineri tot ceea ce considera necesar pentru a le îmbogăți mintea și a le trezi interesul, căci a fost un mare iubitor al tinerei generații, în care vedea speranța de mai bine pentru țara sa.

A fost recunoscut ca un enciclopedist de primă mână chiar și de comuniștii vremurilor în care a fost nevoit să-și desfășoare activitatea, având printre aceștia și prieteni, nu doar dușmani, cărora nu precupețea niciodată să le ofere ajutorul. Datorită aprecierii de care se bucura și mai ales datorită faptului că mulți se foloseau de cunoștințele sale, a putut fi coordonatorul volumelor: *Brașovul și independența de stat a României* (1977), *Iacob Mureșianu, Coruri* (1971) și autor al cărții *Iacob Mureșianu, Opere*, vol. I (1986).

Studiile lui ca istoric, economist sau muzicolog au apărut în reviste de specialitate: menționez doar câteva, pe care le știu: „Crisia” (Oradea), „Buridava” (Râmnicu Vâlcea), „Cumidava” (Brașov), „Magazin Istoric” (București), „Marmația” (Baia Mare), „Muzeul Național” (București), „Studii și comunicări” (Câmpulung), „Valachica” (Târgoviște), „Ziridava” (Arad) și desigur și în multe alte publicații pe care nu le-am putut afla.

Studii muzicale – mă gândesc tot la cele pe care le știu – a publicat în ziarele „Drum Nou”, „Brasoi Lapok” și revista „Astra” din Brașov, precum și în revistele „Steaua” și „Tribuna” din Cluj. Și din această categorie sunt sigură că vor mai fi fost și altele.

A avut și multe lucrări în colaborare cu colegii săi de la Muzeul Județean și numeroșii săi prieteni, cu diverse subiecte interesante, care au fost sau nu publicate. Voi cita doar câteva, ca exemplificare: *Istoria Dobrogei, Prima medalie românească cu caracter militar, Brașovul și prietenia Româno-Cehă, Considerații asupra localizării Posadei*.

Am găsit, în dosarele pe care le-a lăsat în Arhiva Mureșenilor, manuscrise care nu știu dacă au văzut sau nu lumina tiparului, așa că le voi numi, poate că sunt interesante pentru publicistica sa (de care mă ocup în acest articol): *Portretul lui Avram Iancu, Ion Ionescu de la Brad, Mărturia documentare despre Andrei Mureșianu, Istoricul Conservatorului „Astra”, Contribuții la istoria Dragosizilor*.

A fost preocupat constant de istoria imnului lui Andrei Mureșianu, „Deșteaptă-te, Române”, susținând, ca și bunicul său (compozitorul Iacob Mureșianu) și tatăl său (Dr. Joe Gherman) că nu doar versurile aparțin poetului, ci și adaptarea melodiei, după un vechi cântec bisericesc, „Din sânul Maicii mele”, a cărui melodie i s-a părut potrivită pentru versurile sale.

În susținerea afirmației aduce argumente serioase, atât din cele ale contemporanilor poetului, cât și ale urmașilor săi și în special ținând seama de faptul că Andrei Mureșianu nu a fost doar un poet, un literat și un jurnalist, ci și un muzicolog și un muzician cu studii în această artă (avea o minunată voce de tenor), care sigur și-a adaptat melodia așa cum a socotit-o potrivită versurilor sale, scriind-o în notația modernă, melodia amintită fiind doar cu notație psaltică în scrierile bisericești. În plus, i-a dat și ritmul necesar, atât de diferit de tărgănarea ritmului bisericesc.

Mircea Gherman susține toate acestea cu argumente, așa cum am spus mai sus, în pofida diferitelor teorii ciudate, cu prea puțină justificare, prin care melodia este atribuită altora (din cei numiți, niciunul nu și-a revendicat această melodie în epocă), așa cum, din păcate, se afirmă și astăzi, complet nedrept și neștiințific. Sper ca pe viitor să se țină seama de documentarea făcută de înaintașii și urmașii Mureșenilor, cei mai îndreptății să cunoască totul în legătură cu originea imnului lui Andrei Mureșanu în întregul său: text și melodie.

În 1988 se împlineau 150 de ani de la apariția „Gazetei Transilvaniei” și Mircea Gherman, atât ca istoric și muzeograf, cât și ca publicist, s-a implicat trup și suflet în organizarea acestei aniversări, pregătind un program de amploare în cinstea înaintașilor săi și a instituției pe care o conducea, căci Mureșenii (la început, cu Barițiu) și casa lor au condus și adăpostit acest prim ziar românesc din Transilvania.

Nu mai că lui Mircea Gherman munca în vederea acestei comemorări i-a fost din nou obstructionată. Cu trei săptămâni înaintea sesiunii, el a fost înlăturat și toată acțiunea a fost preluată de către Secția de propagandă, prin ziarul comunist local „Drum Nou”.

Spune Mircea Gherman în articolul publicat în „Cotidianul” din 26 august 1991: „*N-am mai putut influența cu nimic lucrările, care au fost dirijate spre altă finalizare, presa noastră de astăzi – factor activ la opera de creare a omului nou ... Singurul lucru ce mi-a mai rămas de făcut a fost ca împreună cu niște colegi corecți și revoltați de ce au văzut, cu aceștia am început și am scris urgent o istorie în care am adus în prim-planul istoriografiei românești o serie de date mai puțin cunoscute sau chiar necunoscute. Acest volum se află, cu acord de principiu, la tipografia Academiei Române, dar fapt regretabil n-a apărut până azi, deși se află într-o fază finală de redactare. Manuscrisul este gata predat, revăzut, adăugit și corectat, așa cum s-a cerut*”.

Acest valoros volum, intitulat *Gazeta Transilvaniei. 150 de ani de la apariție*, a fost publicat peste ani, în 1997 – când Mircea Gherman se stinsese de mult –, datorită Consiliului Județean Brașov și colegilor și prietenilor săi de la Casa Mureșenilor și de la Muzeul de Istorie.

Mircea Gherman (numele lui în chenar negru) este reprezentat de la cele scrise în *Precuvântare* și până la articolele din cuprinsul volumului, așa cum merită pe deplin.

Activitatea acestui istoric și om de cultură, demn de familia Mureșenilor din care a făcut parte, reprezentând-o cu cinste în vremuri atât de vitrege, s-a desfășurat pe foarte multe planuri.

În articolul de față m-am mărginit să oglindesc, în mare, doar partea publicistică, importantă și valoroasă și ea, pentru acest număr al revistei „Țara Bârsei”, căci publicistica secolelor al XIX-lea și al XX-lea reprezintă tema de această dată a revistei.

Cu mulți ani în urmă, a apărut o carte a unei autoare americane, intitulată *Să ucizi o pasăre cântătoare* (Harper Lee, *To Kill a Mockingbird*), unde bunătatea, cinstea și noblețea sufletească înving relele ce le înconjoară.

O asemenea pasăre cântătoare a fost Mircea Gherman, cel care, prin inteligența, cultura și sensibilitatea lui, a putut ține piept vremurilor odiosului comunism în care i-a fost sortit să trăiască și cu care a trebuit să lupte din răspuțeri, învingând (numai el a știut cum) riscuri și pericole, suferind umilințe și nedreptăți, ca să rămână totuși până în cele din urmă un neînvins, respectându-și idealurile și ideile.

Primul număr al seriei noi din „Țara Bârsei” a reprezentat pentru Mircea Gherman „cântecul de lebedă”, căci, așa cum am spus și mai înainte, a depus tot efortul, cunoscându-și apropiatul sfârșit, ca să nu plece de pe această lume până nu a ținut în mână noua revistă. Iată de ce eu cred că, acum și aici, Mircea Gherman și tot ceea ce am putut strânge despre publicistica sa sunt la locul cel mai potrivit, pe care sigur și l-a dorit.

Mircea Gherman et la revue « Țara Bârsei »

Résumé

Puisque cette année la revue « Țara Bârsei » a pour thème *Les publications culturelles centrales et provinciales aux 19e et 20e siècles* dans notre pays, nous allons présenter l'activité de Mircea Gherman dans ce domaine.

Nous pensons qu'il a été préoccupé constamment du dit domaine, à cause de ses ancêtres – maternels et paternels – qui ont toujours été prêts à défendre les droits de leur peuple, par pleine voix aussi bien que par écrit.

Mircea Gherman a publié, pendant sa vie, un nombre impressionnant d'œuvres, mais il y en a encore bien d'autres en manuscrits, qui prouvent sa valeur intellectuelle et sa culture encyclopédique, comme historien, muséographe, juriste, musicien, économiste ou chercheur scientifique.

Dans les riches Archives du Musée « Casa Mureșenilor », ses uvres existent seulement en partie, les autres étant répandues dans les journaux et les publications du temps. Il y aura peut-être quelqu'un – dans le futur proche – qui soit intéressé au travail de Mircea Gherman et réunira ses écrits dans un bon nombre de volumes. Ça sera utile pour notre culture. Nous allons nous résumer maintenant à donner les titres que nous avons pu trouver ou que nous connaissons de lui-même.

Comme historien, il a étudié et écrit sur la Révolution de 1848 de chez nous, sur la vaste correspondance de la famille Mureșianu, sur des problèmes archéologiques de notre pays et autres.

Pour ce qui est de la musique – une préoccupation de marque pour lui –, il jouait du violoncelle comme amateur. Il a écrit beaucoup en matière parce qu'il a étudié la musique de ses ancêtres et celle de son temps. Il a publié des articles sur les manifestations musicales de Brașov, commentaires sur des livres de spécialité et des analyses pertinentes aussi sur le jazz (il s'y connaissait depuis sa jeunesse).

Il s'est impliqué, corps et âme, dans la vie culturelle de la cité. Comme muséographe, il organisait périodiquement des concerts, des présentations des livres ou des publications culturelles, il a tenu des conférences pour l'éducation des jeunes (élèves ou étudiants).

Reconnu et admiré pour ses connaissances et sa culture, il a été toute sa vie opprimé par les autorités communistes qui s'étaient emparées du pouvoir, mais qui quand même utilisaient sa capacité intellectuelle en leur faveur. Il a pourtant pu publier – car, à l'époque, il était nécessaire d'obtenir l'accord du pouvoir – *Iacob Mureșianu/Chœurs* (1971), *La cité de Brașov et l'indépendance de l'État roumain* (1977), *Iacob Mureșianu – Œuvres* (1986).

Comme publiciste, il a signé: *Le portrait d'Avram Iancu, Ion Ionescu de la Brad, Témoignages documentaires sur Andrei Mureșianu, Contribution à l'histoire des Dragosides*.

Il y a aussi un grand nombre d'ouvrages réalisés en collaboration avec des amis ou collègues, comme: *L'Histoire de Dobroudja, La première médaille militaire, Brașov et l'amitié roumaine-tchécoslovaque, Considération sur le lieu de Posada et encore tant d'autres*.

Mircea Gherman a activé sur des plans multiples, mais nous nous sommes limité à le décrire seulement comme écrivain, car c'était le thème que nous avons précisé au commencement.

En dépit de sa santé précaire, il a réussi à éditer le premier numéro de la revue « Țara Bârsei », son dernier bonheur avant de quitter ce monde. Par la parution régulière (annuelle) de la revue du Musée « Casa Mureșenilor » du violoncelle, l'un des plus chers rêves de Mircea Gherman s'est accompli.